مدیریت شهری
شماره ۴۷ تابستان ۹۶
No.47 Summer 2017
۲۵۵-۲۷۶
زمان دریافت مقاله: ۱۳۹۵/۶/۱۲ زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۶/۱/۲۴

معیارهای زیبایی شناسانه نما و بدنه های مطلوب شهری با تاکید بر هویت بومی (نمونه موردی حدفاصل میدان مطهری تا تقاطع خیابان حجت شهر قم)

زهرا عباسی* - استادیار، گروه معماری، واحد نطنز، دانشگاه آزاد اسلامی، نطنز، ایران.

چکیده

با توجه به رابطه فعالیت‌های انسان با فرهنگ، شهر بستری است که در آن فرهنگ از طریق فعالیت‌ها و ارتباطات انسانی به جریان در می‌آید. کالبد شهر، بالأخص نماهای شهری به بازنمایی این رابطه پرداخته و ارزش‌ها را عینیت می‌بخشند. در این راستا توجه شهرداری ها، سازمان های نظام مهندسی و دیگر ارگان های موثر در طراحی نمای ساختمان ها با هویت ایرانی اسلامی و تلاش این ارگان ها در جهت هماهنگ سازی نماهای شهری و توجه به طرح های راهبردی به جای طرح های ساختاری در طراحی نماهای شهری ضروری است. این پژوهش به بررسی محور میدان مطهری تا تقاطع حجت در شهر قم که از خیابان های مرکزی و اصلی مجاور با حرم مطهر می باشد، پرداخته است و با استفاده از روش تحقیق ترکیبی و آمیخته ای از روش های کمی و کیفی بررسی را صورت داده است. متاسفانه این محور با وجود بناهای شاخص دارای ویژگی های مناسب در طراحی نما و شکل دهی به منظر شهری نبوده است. با توجه به اینکه منظر شهری تنها به کالبد شهر و اجزای آن مربوط نبوده، بلکه به درک شهروندان از شهر نیز بستگی دارد. از این رو در این تحقیق، منظر شهری از سه منظر عملکردی، هویتی و زیباشناسانه مورد بررسی قرار می گیرد. در نهایت به ارائه راهکارها و تبیین عوامل موثر بر شکل گیری نما و منظر شهری اشاره می گردد.

واژگان کلیدی: نما و منظر شهری، زیبایی شناسی، هویت، عملکرد جداره ها، شهر قم.

Facade and urban aesthetic standards bodies with a focus on indigenous identity (Case between Motahhari Square to the intersection of proof in Qom)

Abstract

With regard to the relationship between human activity and culture, urban context in which human culture through activities and communication is going on; Urban, particularly urban views to represent the relationship of objectivity and impart values; In this regard, according municipalities, organizations, systems engineering and other organizations involved in the design of building facades with Iranian-Islamic identity and the efforts of these organizations in order to coordinate urban facades and attention to strategic projects rather than infrastructure projects in design views urban necessary; This study examines the axis of MOTAHARI intersection of proof in Qom that the streets of central adjacent to the shrine is paid and the method of composition and mix of qualitative and quantitative study has done . Unfortunately, these monuments based index has convenient features in the design of the facade and shaping the urban landscape is not. According to the urban landscape of the city and its components only the body, but also to understand the citizen of the city depends. Therefore, in this study, urban landscape from three perspectives: functional, identity and aesthetic been investigated. Finally, strategies and factors affecting the formation of facades and urban landscape presented herein.

Keywords: facade and urban landscape, aesthetics, identity, the walls, the city of Qom.

*نویسنده مسئول مکاتبات، شماره تماس: ۰۹۱۲۵۵۲۴۱۳۳ ، رایانامه: zahra_abbasi@natanziau.ir

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-26]

۱- مقدمه

موضـوع نمـا و سـیمای شـهری، چهره‌ی مسـلط کالبد شـهر و حـاوی اولین پیام‌ها در چشـم‌انداز شـهروندان، اسـت. موضـوع سـیما و منظـر شـهر به جهـت رابطه‌ی تنگاتنـگ بـا مقولـه‌ی هویـت و ویژگـی شـهر، ابعـاد گسـترده و پراهمیتـی دارد .در جامعـه مـا به‌ویـژه پـس از انقـلاب با رشـد جمعیت و سـهم شهرنشـینی، بازسـازی‌های جنگ، گسـترش شدید شـهرها در پاسخ به اسـکان مهاجرین رخ داد. درگذشـته سـاختمان‌های شـهر، نه‌تنهـا از جنبـه انفـرادی، زیبـا و مطابـق بـا اصـول زیباشـناختی بصـری طراحـی می‌شـدند، بلکـه در کمـال احتـرام بـه اطـراف و محیط شـهری سـاخته می‌شـدند. بـا ظهـور مفاهیـم و عناصـر مدرنیتـه، شهرسـازی ایـران، ماننـد بسـیاری مسـائل دیگـر، بـا سـرعت دسـتخوش تغییراتـی شـد.با توجـه بـه رابطـه فعالیت‌هـای انسـان بافرهنگ، شـهر بسـتری اسـت که در آن فرهنـگ از طریـق فعالیت‌هـا و ارتباطات انسـانی بـه جریـان درمی‌آیـد. کالبـد شـهر، بالأخـص نماهـای شـهری بـه بازنمایی ایـن رابطـه پرداختـه و ارزش‌ها را عینیـت می‌بخشـند. در این راسـتا توجه شـهرداری‌ها، سـازمان‌های نظام‌مهندسـی، وزارت راه و شهرسـازی و سـایر ترجمان‌هـای مؤثـر در شـکل‌گیری معمـاری و شهرسـازی، بسـیار پراهمیـت اسـت و لازم اسـت بـا تأکیـد بـر طراحـی کیفـی نماهـای شـهری و ملحـوظ داشـتن هویت ایرانی اسـلامی به‌عنوان هماهنگ‌سـازی نماهـای شـهری وارد عمـل شـوند. اجـرای قوانیـن و ضوابط سـاختمانی، می‌بایسـت با اعتقاد به این موضوع باشـد کـه طراحـی نمـای سـاختمان خلق یـک کلیت هماهنـگ اسـت. باید تلاش گـردد تا بـا اجرایی کردن ایـن قوانیـن در افزایـش جنبه‌هـای زیبایی‌شـناختی محیـط شـهری‌مان بکوشـیم؛ امـا قوانیـن و ضوابـط امـروز، بـدون توجـه بـه مـوارد مذکـور، نه‌تنها شـرایط روز را تحـت کنتـرل نیاوردنـد، بلکـه با اجرایی شـدن، اثراتـی منفی به دنبال داشـت. تعاریف زیبایی‌شناسـی، بـر مبنـای تحلیـل و بررسـی رابطـه متقابـل انسـان و محیـط اسـتوار اسـت، درحالی‌کـه ضوابط نماسـازی بر مبنـای رابطه یک‌سـونگرانه کنترل ساخت‌وسـاز محیط بناشـده و به انسـان به‌عنوان منبع قضـاوت و تأثیرپذیر از محیـط توجـه خاصـی ندارند. در حـال حاضر ضوابط موجـود، همـان مـد هسـت و بالطبـع کم‌عمق‌تریـن سـطح آن و دارای سـریع‌ترین تغییـرات نیـز خواهـد بـود. قوانیـن امـروز بـا کلی‌گوئـی، داشـتن تبصره‌هایی جهـت نقـض خـود و ایجـاد ابهـام و تفسـیر شـخصی، راه را بـرای سـودجویان و بسـازوبفروش‌ها باز گذاشـته تـا جنبه‌هـای کیفـی نمای سـاختمانی را فدای کسـب سـود بیشـتر کنند.در ایـن پژوهش تـلاش می‌گردد تا بـه اصـول و ارزش‌هـای معماری و شهرسـازی اسـلامی و تأثیـر آن بـر نمـای شـهری پرداختـه شـود مسـلماً بـا شـناخت مناسـب از الگوهـا می‌تـوان در جهـت آسیب‌شناسـی و تحلیـل نماهـای شـهری گامـی موثـر برداشـت بـا انجـام مطالعات بـر ساخت‌وسـازهای فعلی بـا رویکـرد آسیب‌شناسـی معضـلات کیفـی نماهـای شـهری در همـه ابعـاد، می‌تـوان بـه ارائـه راهکارهـای مناسـب‌تری رسـید. لذا در این پژوهش بـا مکان‌یابی و آنالیـز یـک منطقه کلیدی در شـهر قم سـعی می‌شـود تـا بـه آسیب‌شناسـی وضـع موجـود پرداخـت و در جهـت اصـلاح آن بتوان بـه ارائه راهکارهـای عملی‌تری رسید .

۲-فرضیه تحقیق

۱- بـا تدویـن اصـول و معیارهایی برگرفتـه از معماری ایرانـی اسـلامی می‌تـوان گام مؤثـری در تقویـت وجوه هویتـی، اعتـلای ارزش‌هـای تاریخـی و ایجـاد حـس هویـت در شـهر قـم برداشـت.

۲- اسـتخراج قوانیـن متناسـب و بومـی برای شـهر قم می‌توانـد در بـالا بردن کیفیت سـاخت‌و ارتقـا عملکرد جـداره های شـهری مؤثر باشـد.

۳-روش تحقیق

روشـی که در این تحقیق مورداسـتفاده قـرار می‌گیرد، روش تحقیـق ترکیبـی اسـت. روش تحقیـق آمیختـه ترکیبـی از روش‌هـای کمـی و کیفـی اسـت. در بخش بازشناسـی نما و منظر شـهر که پیشـینه و تاریخچه آن مدنظـر اسـت و به طبقه‌بندی و دسـته‌بندی آن اشـاره

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-26]

خواهد شد، روش توصیفی است و بررسی داده‌ها بر اساس روش تفسیری تاریخی هست؛ و با استفاده از عکس‌برداری، تصاویر ماهواره‌ای، مصاحبه و منابع موجود کتابخانه‌ای به تشریح فضا پرداخته خواهد شد. مطالعه موردی بر روی محور خیابان حجت با تحلیل داده‌ها و نگاه کیفی انجام خواهد گرفت. روش‌های کیفی در این پژوهش به‌جای پرسش‌های از پیش تعیین‌شده و به دنبال فهم تجربه افراد از قرارگیری در محیط است. آنچه افراد از پدیده موردمطالعه آزموده و تجربه کرده‌اند و توصیف آن به همان نحوی که مورد مواجهه قرار می‌گیرند و تجربه یا لمس می‌شود. هدف این تحقیق است این تجربه، وضعیت محیطی و نیز اتفاقات و تحرکات و معانی درک شده را فراتر از توصیفات لحظه‌ای که در زندگی روزمره انسان رخ می‌دهد. رویکرد کیفی سعی بر آن داردکه از کسانی که پدیده را لمس و تجربه کرده‌اند، بخواهد که آن را بیان کنند، به این معنی که به توصیف بودن یا حضور خود بپردازند، در تحقیق حاضر، این بیان در قالب مصاحبه‌هایی که در محل انجام می‌گیرند، از شرکت‌کنندگان پرسیده خواهد شد. همچنین نوع تحقیق در پژوهش حاضر از نوع کاربردی هست. این تحقیق به ارائه راهکارهایی برای ارتقا کیفی فضاهای معاصر و بهبود ادراک فضایی پرداخته است و ضمن بررسی محیط به استخراج پیشنهادهایی اجرایی پرداخته است.

۴-پیشینه تحقیق

برای دستیابی به تعریف درست و همچنین حوزه تحت نفوذ منظر شهری، در ابتدا آرای برخی صاحب نظران مورد بررسی قرار می گیرد (جدول شماره ۱). متخصصان در رابطه با نماهای شهری به ارائه تعاریف متنوعی پرداخته‌اند و در اغلب آن ها می توان توجه به ابعاد ظاهری و باطنی نما بر استفاده کنندگان را مشاهده نمود. با توجه به کیفیت های محیطی بیان شده توسط صاحب نظران و مدل های پیشنهادی، در ادامه این پژوهش، تحلیلی چند منظوره برای بررسی دقیق تر کیفیت ها انجام می گیرد. آنچه از مجموعه مطالعات به دست می‌آید، مبین این موضوع است که دستیابی به فرهنگ خودی به معنای شبیه شدن به دیگران اعم از گذشته خود یا ملل دیگر نیست دستیابی به فرهنگ خودی حرکت در بازه‌های سنت است که دامنه آن در عرف و شرع زندگی هر ملتی گسترده شده است. معماری ایرانی اسلامی با ارائه اصولی لایزال می‌تواند همواره به‌عنوان راهکاری عملی در طراحی شهری و معماری راهگشا باشد و چنین نگرشی به سنت، هرگز سنت و فرهنگ را در چنگال زمان گرفتار نمی‌کند بلکه بر آن صورتی نو ارائه می‌دهد. به نظر می‌رسد، به‌کارگیری تفکر مدرنیته در ایران، رویه تولید معماری و فرآیند خلق آن را نادیده گرفت و به‌تبع نبود فرآیند مناسب یا فرآیند سازگار با این مرزوبوم هر آن چه تولید شد، نتوانست موفقیت چندانی را به دست آورد.با مطالعه روی معیار ها و مفاهیم پایه مشخص شد که مبحث نما علاوه بر ابعاد ظاهری تاثیری عمیق بر روح و روان استفاده کننده و ارتقا حس تعلق او به مکان دارد لذا در صورت طراحی مناسب منظر شهر می توان علاوه بر ارتقا کیفی جداره ها و رفع ناهماهنگی های بصری موجود، به ارتقا سلامت روان جامعه نیز کمک نمود و به صورت غیر مستقیم بر رفتارهای آن ها اثر گذاشت. لذا بررسی نما باید با توجه به وجوه چندگانه آن وتاثیر بر نیاز های انسان صورت پذیرد.با توجه به کیفیت های محیطی بیان شده توسط صاحبنظران و مدل های پیشنهادی، در ادامه این پژوهش، تحلیلی چند منظوره برای بررسی دقیق تر کیفیت ها انجام می گیرد تا با دستیابی به مفاهیم مشترک، و تطبیق آن با مدل ارائه شده، جامع ترین مفاهیم، مشخص شده و در جهت شناسایی فضاهای مطلوب و تعیین میزان مطلوبیتشان مورد استفاده قرار گیرند.

در این تحقیق از واژه منظر شهری استفاده می شود که منظور از آن توجه به همزمان کالبد شهر و همزمان توجه به ادراک شهروندان از شهر می باشد.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-26]

جدول ۱. رویکردهای مطرح در مطالعه سیما و منظر شهری

رویکرد های مطرح در مطالعه سیما و منظر شهری در مطالعات معاصر	
پژوهشگر	**رویکرد مورد توجه در مطالعات**
بهزادفر	در فرهنگ «واژه‌نامه مفاهیم طراحی شهری» اجزای تشکیل‌دهنده منظر شهری را در سه بخش: عوامل کالبدی، عوامل غیر کالبدی و فعالیت های انسانی مورد بررسی قرار می‌دهد (بهزادفر، ۱۳۸۷، ص ۸۰۷)
منصوری	منظر شهری، فهم شهروندان از شهر است که به واسطه ادراک نمادهای آن (ابعاد کالبدی شهر) و تداعی معانی مرتبط با آنها صورت می گیرد. اهداف سه گانه منظر شهری: ۱. زیباشناختی، ۲. فرهنگی هویتی، ۳. عملکردی است (منصوری، ۱۳۸۷).
گرجی	ابعاد و ویژگی‌های بصری، کالبدی، فضایی، فعالیتی، هویتی و محیطی محلات و مناطق شهری، جمعاً سیمای شهری را تشکیل می‌دهد (عبدالله‌خان گرجی، ۱۳۸۵).
رضا زاده	در طرح پژوهشی صورت گرفته عناصر موثر بر سیمای شهر، تحت عنوان سه هدف عمده بیان شده است: ۱. بصری، ۲. عملکردی، ۳. معنایی (رضازاده، ۱۳۸۶، ص ۲۰).
گلکار	منظر شهری ابزاری برای قرائت شهر است و قادر است فصول پی در پی تاریخ یک جامعه شهری را به نمایش بگذارد (گلکار، ۱۳۸۵).
محمودی	ویژگی‌های کلیدی در منظر شهری شامل پایداری، هویت، زیبایی و وحدت است (محمودی، ۱۳۸۵، ص ۶۰).
کوین‌لینچ	کوین لینچ سه عامل ادراکی، فیزیکی و عملکردی را در منظر شهری حائز اهمیت میداند (رضازاده، ۱۳۸۶).
بنتلی	بنتلی و همکاران منظر شهری را در سه بعد بصری، عملکردی و رفتاری و معنایی مورد بررسی قرار می دهند (رضازاده، ۱۳۸۶).

مدیریت شهری
فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۷ تابستان ۹۶
No.47 Summer 2017

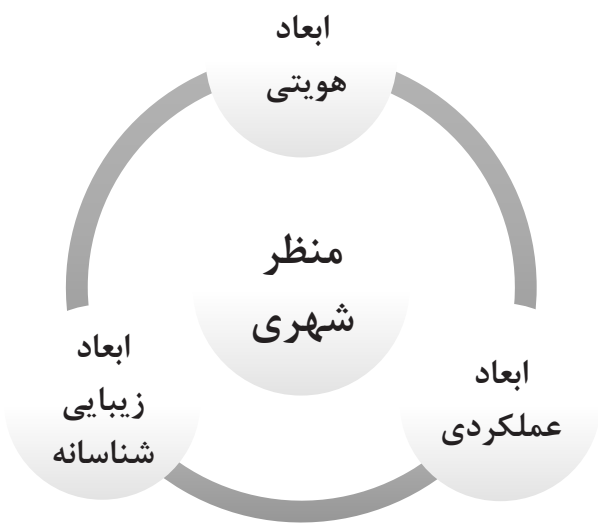

نمودار ۱. ابعاد تشکیل دهنده منظر شهری؛ ماخذ: نگارنده، ۱۳۹۴.

زیـرا بـر اسـاس تعاریف ارائه شـده، مشـخص می شـود کـه منظـر شـهری تنهـا بـه کالبـد شـهر و اجـزای آن مربـوط نبـوده، بلکـه بـه درک شـهروندان از شـهر نیز بسـتگی دارد. از ایـن رو در ایـن تحقیـق بـر اسـاس مجمـوع تعاریفـی کـه در بالا به آنها اشـاره شـد، منظر شـهری از سـه منظـر: ۱. عملکـردی، ۲. هویتـی، ۳. زیباشناسـانه مـورد بررسـی قـرار می گیـرد.

۱-۵ عملکرد جداره ها در منظر شهری

لینـچ معتقـد اسـت اگـر بناهـای عمومـی کـه موجـب ارتبـاط بیشـتر مـردم مـی شـوند سـیمایی آشـکار

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-26]

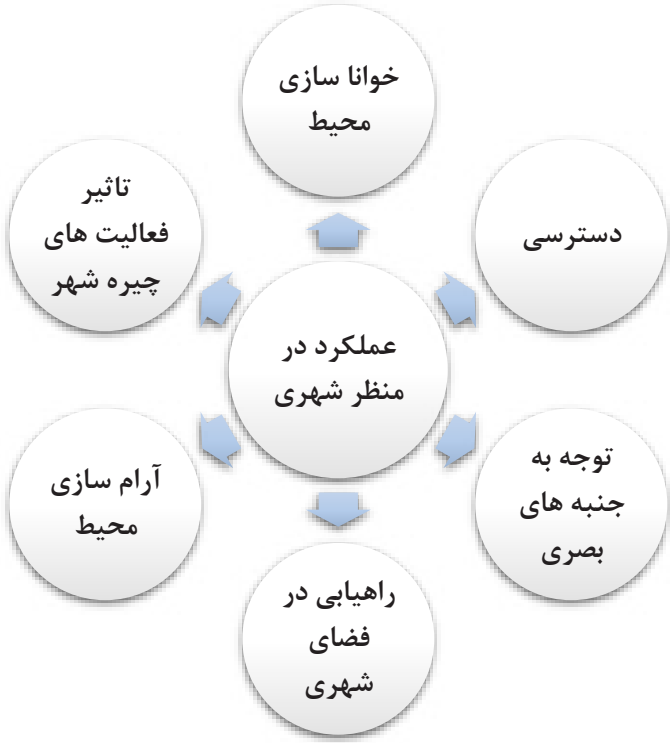

نمودار ۲. عوامل موثر بر عملکرد در منظر شهری؛ ماخذ: نگارنده، ۱۳۹۴.

داشته باشد، ممکن است مورد توجه مردم و در نهایت مورد استفاده بیشتری واقع شود، در غیر این صورت به آنها توجهی نمی شود. از این رو عملکرد این نوع بناها در منظر شهری دارای اهمیت است. اگر از این پتانسیل درست استفاده شود، می توان انتظار داشت که شخصیت یک شهر ارتقاء یابد. می توان عملکرد در منظر شهری را خواناسازی محیط، آرام سازی محیط، راهیابی در فضای شهری، تناسب، دسترسی، جنبه بصری و مواردی از این قبیل در شهر دانست (رضازاده، ۱۳۸۶، صص ۲۰-۲۲). وجود کیفیت نفوذ پذیری به فضاهای مجاور در عین رعایت سلسله مراتب و حریم از عملکردهای موثر بر کیفیت جداره های شهری می باشد. علاوه بر این وجود فضاهای شهری و مکان های مکث در پیاده روها و ترکیب فضاهای شهری با کاربری ها می تواند موجب ارتباط قوی تر مردم با بدنه شهری گردد.وجود فضاهایی آرام و به دور از اغتشاش در جداره ها و همین طور در عملکردهای موجود در محیط بر ارتقا کیفی جداره های شهری موثر می باشد، لذا توجه به همگونی عملکردها و همجواری عملکردهای متناسب با هم در یک راسته می تواند در این امر موثر باشد علاوه بر این وجود سلسله مراتب مناسب بین خیابان ها و جداره ها می تواند بر آرامش صوتی و بصری آن ها موثر باشد. فعالیت های موجود در جداره ها می توانند تاثیر زیادی بر کیفیت منظر شهری داشته باشند؛ هرچه این فعالیت ها هم خوان و متناسب تر با عملکردهای رایج در آن فضا باشند تاثیر بهتری بر کیفیت منظر شهری خواهند داشت و در مقابل آن وجود عواملی مانند حضور دست فروشان و فعالیت های نامناسب موجب کاهش کیفیت جداره های شهری خواهد شد. همینطور وجود مبلمان مناسب در جداره ها و همین طور علائم و نشانه های مناسب مکانیابی در منظر شهری می تواند بر ارتقا عملکرد محیط از طریق احترام به استفاده کننده موثر باشد.

خوانایی محیط و وجود نشانه های آشنا برای مردم

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-26]

شـهر در سـیما و منظر شهری موجب ایجاد حس تعلق و ارتبـاط بیشـتر مـردم با محیط شـهر خواهد گشـت. دسترسـی بـه فضاهـای مجـاور و وجود سلسـله مراتب دسترسـی در عیـن توجه بـه عدم تداخـل کاربری ها از عوامـل موثـر بر بالا بـردن کیفیت فضاهای شـهری می باشـد. توجـه بـه جنبه هـای بصـری نماهـا و متناسـب بـودن آن هـا بـا عملکردشـان از موارد مهـم در طراحی نماهـای شـهری می باشـد بـه گونـه ای کـه از لحـاظ اصـول زیباشناسـی و تناسـبات فـرم و عملکـرد نماهـا بتواننـد پاسـخگوی نیازهای شـهروندآن باشـند. توجه بـه وجـود عناصـر نشـانه ای در خیابان هـای شـهری بـرای ایجـاد حس مکانیابـی می توانـد از عوامل موثر بر ارتقـا عملکرد فضاهای شـهری باشـد. در جهـت ایجاد امنیـت فضاهـای شـهری بهتـر اسـت از عملکردهـای تـک منظـوره در جـداره های خیابـان اجتنـاب گردد. بـا بررسـی معیـار هـای موثـر بـر ارتقـا عملکـرد نمای شـهری مـی توان بـه اصـول زیر به عنـوان معیـار های نهایـی دسـت یافت:

۱. ارتقا عملکرد منظر شـهری با توجه به نشانه شناسـی درسـت در طراحی نما برای ایجاد خوانایی بصری؛

۲. توجـه بـه فعالیـت هـای جـاری در یـک خیابـان در جهـت ایجـاد شناسـنامه عملکـردی بـرای یـک فضای شهر ی ؛

۳. همجـواری عملکردهـای همخـوان و متناسـب برای جلوگیـری از آلودگـی صوتـی و بصـری جهـت آرام سـازی محیط؛

۴. رعایـت سلسـله مراتـب احتـرام به حریم هـا و توجه بـه نیازهـای انسـان در سـهولت راهیابـی بـه فضاهـای شهر ی ؛

۵. توجـه بـه مسـائل زیباشـنایی و بصـری نماهـای شـهری؛ و

۶. توجـه به سـهولت دسـترس پذیـری به جـداره ها و ایجـاد امنیـت بـرای پیاده هـا با ایجـاد سلسـله مراتب در دسترسـی ها و رعایـت مقیـاس انسـانی در طراحـی ورودی و خروجـی ها.

۲-۵ هویت مطلوب در منظر شهری

هویـت تفسـیری اسـت کـه انسـان از ارتبـاط خـود بـا تاریـخ در گـذر زمـان ارائـه می دهـد؛ تاریخـی کـه بـا مؤلفه هـای گوناگـون زندگـی «انسـان امـروز» در ارتباط اسـت. هویت انسـان تفسـیری چندبعدی اسـت کـه بسـیاری از عرصه هـای ذهنی و عینـی زندگی او را در بـر می گیـرد؛ تفسـیری کـه از تعامل ایـن مولفه ها حاصـل می شـود. میـل باطنـی انسـان جهـت کشـف هویـت خود، باعث می شـود تـا مقولهٔ هویـت درعرصه هـای انسان سـاخت و محیط هـای مصنـوع نیـز واجـد ارزش شـود. شـهر بـه عنـوان اصلی ترین مظهـر تمدن بشـر از ایـن میل باطنی متأثر اسـت. سـبک های پدید آمـده در قـرن بیسـتم که برآمـده از نهضت مدرنیسـم بودنـد، بـه دلیـل مقابلـه بـا ایـن میـل باطنـی، نادیده گرفتـن محیـط انسـان و حیـات مدنـی پایـدار نبودند. منظـر شـهری بـه عنـوان پدیدهـای عینـی- ذهنـی کـه بـا کالبـد و خاطـره شـهر پیونـد خـورده، از ایـن قاعـده مسـتثنی نیسـت. آنچـه مـا بـه عنـوان هویـت منظرشـهری از آن یـاد می کنیـم «میل بـه زندگی در شـهرهای امروز با پشـتوانه دیروز» اسـت و سیاسـتهای حفـظ کالبـد صـرف، بـرای احیـای هویـت و نادیـده انگاشـتن زندگـی امـروز، چالشـی جـدی در منظـر شـهرها محسـوب می شـود. از طرفی باید توجه داشت کـه هویـت، نوعـی تمایز اسـت؛ تمایز انسـان با انسـان، شـهر بـا شـهر، فرهنـگ بـا فرهنـگ؛ موجودیـت منظر شـهری با هویت آن گره خورده اسـت و جهانی سـازی، علیرغـم ظاهـر فریبنـده اش، بحـران آفریـن اسـت. در واقـع، بخشـی از هویت منظر شـهری با کالبد گذشـته شـهر پیونـد خـورده اسـت و زمانی کـه مکان هـای خاطـره انگیـز بـا اتصـال تاریخی بـه گذشـته را از بین می بریـم به دنبـال قطع تـداوم تاریخی، منظر شـهری هویتمنـد را از بیـن برده ایـم؛ منظـری کـه می تواند با حیـات مدنـی امـروز و تداوم تاریخی گذشـته، شـهر را هویتمندتر سـازد. احـراز هویتمندی در منظر شـهرها، نسـل های آینـده از فضاهـای آشـنا برخـوردار خواهند بـود. یکـی از مـواردی کـه موجـب درک هویـت در محیـط مصنـوع مـی شـود نـگاه بـه این آثـار بـه مثابه

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-26]

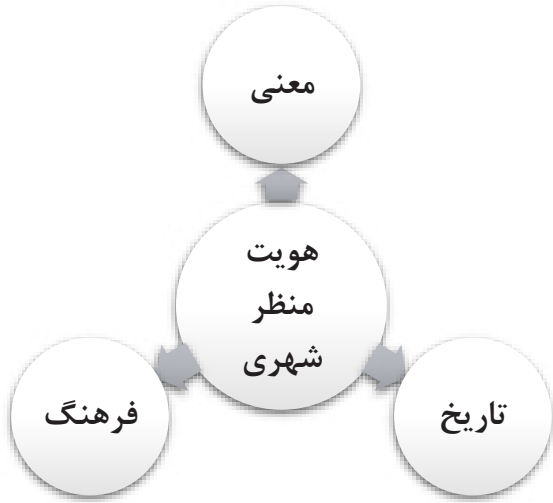

نمودار ۳. مولفه های موثر بر هویت منظر شهری؛ ماخذ: نگارنده، ۱۳۹۴.

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۷ تابستان ۹۶
No.47 Summer 2017

ابـزار شـناخت و فهـم مکان اسـت بـه صورتی کـه این فهم موجب تعلق انسـان و آثار سـاخته شـده توسـط او بـه یـک مکان باشـد.

رویکـرد ایـن تحقیـق بـا توجـه بـه اهمیـت معانـی و سـمبل هـا در منظر شـهری، رویکـردی دال و مدلولی نسـبت بـه هویـت اسـت. بـر همیـن اسـاس در بحـث هویـت، معانـی ایجـاد شـده و نمادهای اسـتفاده شـده از سـوی ابنیـه در منظـر شـهری مـورد بحث قـرار می گیـرد. ابنیه، مـی تواننـد دارای معانی خاصی در شـهر باشـد. بـه طـور مثال اگـر در یک شـهر، بنای شـاخص یـک مسـجد باشـد، مشـخص مـی شـود که آن شـهر متعلـق بـه مسـلمانان اسـت و همیـن طـور اگـر در شـهری بناهای بلند و شـاخص،تجاری باشـد مشـخص مـی شـود کـه آن شـهر دارای اهمیت اقتصادی اسـت. بـر همین اسـاس بـار معنایی ابنیـه در یک شـهر، حائز اهمیت اسـت، زیرا به این وسـیله شـخصیت یک شـهر معرفـی مـی گـردد. معنـا، تاریـخ و فرهنـگ از عوامـل موثـر بـر هویـت منظر شـهری می باشـند.

۵-۲-۱ معنا

منظـر شـهری روی رفتـار گروهـی و فـردی تأثیـر می‌گـذارد، رفتـار فـردی متأثـر از رفتـار گروهـی و صفـات فـرد هسـت و مجمـوع صفـات فـردی صفـات گروهـی را می‌سـازد که سـاخت اجتماعی متأثـر از این صفـات گروهـی اسـت. لـذا اسـتفاده از اصول مناسـب در سـیما و منظـر شـهر مـی توانـد منجـر بـه تاثیرات مفیـدی در ایـن راسـتا گردد. در فضای شـهر بایسـتی پیوسـتگی اجـزاء در یـک کل هدفمنـد و منظـم بـوده کـه در عیـن کثرت خود بـا اجزاء دیگر وحـدت یافته و بـه یـک کل کمال‌یافتـه منتهـی گردد. محیط شـهری در صورتـی کـه بـه نیـاز هـای ادراکـی انسـان پاسـخ گویـد مـی توانـد رضایتمنـدی را ارتقـا دهـد. در ایـن راسـتا نماسـازی هـا به عنـوان بخشـی عمـده از منظر شـهری می توانـد عـلاوه بـر احتـرام بـه انسـان و ابعاد وجـودی او نمونـه ای بـارز از مـردم واری بـا ارتقا غنای حسـی باشـد و موجب لذت‌بخشـی در فضای شهری با توجـه بـه ارزش‌هـای زیبایی حسـی، شـکلی و نمادین شـود. توجـه بـه نمادپـردازی و تحـت تأثیر قـرار دادن ناخـودآگاه جمعی در فضای شـهری منتهـی به ارتباط

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-26]

کالبـد و معنـا درمنظر شـهری مـی گردد و مـی تواند منجـر بـه خلـق حـس مـکان، خاطـره جمعـی و حس تعلـق بـه محیط گـردد.

۵-۲-۲ تاریخ

وجـود ارزش‌هایـی مانند تداوم تاریخی، سلسـله‌مراتب، عـدم تقلیدی بودن، تناسـب فضـا باارزش‌های فرهنگی و ویژگی‌هـای انسـان، فراهـم بـودن زمینـه مشـارکت افـراد جامعـه در فضا، احسـاس این‌همانی فـرد در فضا از شـرایط لازم بـرای ایجـاد حـس تعلـق را ایجـاد می کنـد. احتـرام بـه تاریـخ و فرهنـگ مـردم در طراحـی منظـر شـهری مـی توانـد موجب احـراز هویت شـود و در ایـن زمینـه باید به جای سـبک های تقلیدی سـعی در اسـتفاده از ارزش هـای تاریخـی و بومـی در طراحی منظـر مـورد توجه قـرار گیرد.

۵-۲-۳ فرهنگ

در صورتـی کـه در منظـر شـهری به ویژگی هـای رایج فرهنگـی در شـهر احتـرام گذاشـته شـود و بـه آداب و عقایـد مرسـوم توجـه شـود مـی توان بـه احـراز هویت دسـت یافـت. در ایـن راسـتا بـا شناسـایی مولفـه های فرهنگـی و توجـه به اصـول آن در طراحی جداره های شـهری بسـیار اهمیـت دارد. تبعیـت منظـر شـهری از معانـی عاطفـی- احساسـی- فرهنگـی- تاریخی محیط منجـر به پیوند مسـتحکم آن با اسـتفاده کنندگان می شـود. متاسـفانه اسـتفاده تزئینـی از عناصـر وارداتی و مدگرایی هـای مقطعـی در طراحـی نماهـا بـه مقولـه فرهنـگ آسـیب هـای جـدی را وارد کـرده اسـت لازم اسـت بـا احتـراز از بیهوده گزینـی و اتـلاف فضاهـا و اجتنـاب از تزئینـات فاقـد مصـرف همچـون مجسـمه، نمادهـای فاقـد کاربـرد و صرفـاً نمادیـن، کـه در بنای اروپایـی دیـده می‌شـوند به اصـلاح این موضـوع کمک کـرد. بـا بررسـی معیار های موثـر بر ارتقـا هویت نمای شـهری مـی توان بـه اصـول زیر به عنـوان معیـار های نهایـی دسـت یافت:

۱. توجـه بـه مولفه های معنا در شـکل دهی به نماهای شـهری بـا در نظر گرفتـن ایدئولوژی حاکم بـر جامعه، احتـرام بـه انسـان، توجه بـه نیازهـای انسـان، توجه به نمـاد و سـمبل، ایجـاد ارتبـاط کالبد و معنـا و توجه به غنای حسـی در محیط؛

۲. احترام به فرهنگ بومی و جلوگیری از شـبیه شـدن به بیگانه؛

۳. تـداوم تاریخـی بـا احتـرام به ابعـاد معنایـی تاریخ و پرهیـز از تکـرار فـرم هـای قدیمـی تحت عنـوان تاریخ گرایی.

۵-۳ زیبایی شناسی ابنیه در منظر شهری

بـه طورکلـی دو رویکـرد در زمینـه ارزیابـی زیبایـی محیـط شـهری وجـود دارد؛ رویکـرد نخسـت رویکـرد صـوری (عینـی) می‌باشـد کـه زیبایـی را در ذات منظـر می‌دانـد. ایـن رویکـرد عمدتـاً توسـط متخصصـان معمـار و شهرسـاز بـر اسـاس قواعد خاص و تعیین‌شـده‌ای مـورد اسـتفاده قـرار می‌گیـرد و اعتقـاد بـر این اسـت کـه مناظری کـه بر اسـاس قواعد عمومـی زیبایی‌شناسـی خلـق می‌شـوند، از نظر مردم نیـز بـه عنوان مناظـری زیبـا ادراک خواهند شـد. پایه و اسـاس ایـن دسـته از نظریـات را می تـوان در افـکار فیلسـوفان یونـان باسـتان ماننـد افلاطـون و ارسـطو جسـتجو کـرد (اسـکراتن و هاسـپرس، ۱۳۸۹، ص ۷۹ ؛ Shuttleworth,۱۹۷۹:۱۴ ؛Rorty, ۱۹۹۰:۸۳). ایـن نظریه در طـول تاریخ مورداسـتفاده وکاربـرد قرار گرفتـه کـه از شـاخص ترین آنهـا در حـوزه معمـاری و شهرسـازی می تـوان بـه گروتـر (۱۹۸۷) اشـاره کـرد. همچنیـن طراحـان بسـیاری تـلاش کردنـد تـا مناظر شـهری را بـر اسـاس ایـن قواعـد بیافرینـد کـه برخی از ایـن قواعد شـامل: تعـادل، وضوح، تضـاد، هماهنگی، یکپارچگـی، تناسـب، تنـوع (Greene ۱۹۹۲: ۱۸۰) و یـا پیچیدگـی و وحـدت ۴۶۴-۴۶۲): Beardsley, ۱۹۵۸) و نمونه هـای دیگـر در آثـار اندیشـمندانی از ایـن دسـت می شـود. به عـلاوه، برخی تـلاش کرده‌اند تـا زیبایـی را بـا محاسـبات ریاضـی اندازه گیـری کنند (Schmidhuber, ۱۹۹۷). در دوره حاضـر نیـز بـا پیشـرفت فنـاوری، ایـن نظریـه بـا کمـک ابزارهـای پیشـرفته و نـرم افزارهـای مختلـف مورداسـتفاده قـرار می گیـرد کـه از جملـه ایـن تلاش ها می تـوان بـه

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-26]

استفاده از سنجش میزان بی نظمی موجود درمنظر شهری به کمک نرم‌افزارهای رایانه‌ای اشاره کرد(Bostanci & Ocakci, ۲۰۱۱).

رویکرد دوم، بر پایه ذهنیت ناظر استوار است و ادراک زیبایی یک منظر را به ذهن فرد و عوامل وابسته به فرد نسبت می دهد (اسکراتن و هاسپرس، ۱۳۸۹: ۷۸,۲۰۰۵:۹۰۰ Solomon, Holm, ۲۰۰۶,۳۴۲). عواملی مانند شخصیت بیننده، محل مشاهده، خصوصیات اجتماعی- اقتصادی بیننده، ترکیب بندی و پیچیدگی منظره (۷۶ : Chen et al, ۲۰۰۹) در ارزیابی دخیل می شوند و به دلیل ذهنیت فرد است که منظری زیبا یا نازیبا تلقی می شود. پایه های این نظریه را می توان در آراء کانت مشاهده کرد که معتقد بود زیبایی یک موضوع به ذهنی که آن را درک و داوری می کند بستگی دارد، و نه به خود موضوع (Galindo and Hidalgo, ۲۰۰۵: ۱۹).

زیبایی شناسی شهری نیز متأثر از همین دو رویکرد متفاوت است. از اواسط قرن بیستم میلادی و با مطرح شدن مسائل روانشناسی محیط، رویکرد ذهنی گرایی مورد توجه بیشتری قرار گرفت ومطالعات زیادی در این ارتباط انجام شد. اما با توجه به اینکه در این تحقیق مسایل مربوط به بعد معنایی و نمادین در بخش مربوط به «هویت» مطرح شد، در این بخش منظور از بعد زیبایی شناختی، تأثیر بعد کالبدی ابنیه در منظر شهری است. البته ذکر این نکته ضروری است که منظور از بعدکالبدی ابنیه، فرم خود این نوع ابنیه به تنهایی نیست، بلکه تأثیر این ابنیه در منظر شهری است، زیرا در این تحقیق بحث فرصت ها و تهدیدها در منظر شهری مطرح است.وجه محسوس فضا شامل مواردی همچون چشم نوازی کالبد فضا یا ترکیب بندی، کیفیت رنگ و مصالح از مواردی است که در مطالعات زیبایی شناسی منظر شهری (البته بعد کالبدی زیبایی شناسی) به طور عام به آن اشاره شده است. به این ترتیب، به طور خاص در بررسی زیبایی شناختی بناهای می توان ارتقاء کیفیت بصری شهر شامل عواملی همچون حضور طبیعت در بدنه ها،استفاده مناسب از رنگ،توجه به نحوه اتصال بناها به همدیگر،توجه به اصول زیباشناسی کلاسیک نظیر تناسبات ریتم نظم هماهنگی و غیره، توجه به خط اسمان و خط زمین در جداره شهری، استفاده از سبک مناسب در طراحی بنا و استفاده صحیح از رنگ را مد نظر قراردادنکته حائز اهمیت این است که بررسی عوامل زیبایی شناسی در منظر شهری در رابطه با خود بنا نیست بلکه در رابطه با پیوند بنا با محیط و زمینه است.

به عوامل موثر بر زیبایی منظر شهری مطلوب به شرح زیر می توان اشاره کرد:

۱. حاکمیت مظاهر زیبایی شناسانه مانند وزن، ریتم، وحدت، تنوع، تباین فضایی، وجود سلسله‌مراتب فضایی، نظم، تنوع، پیچیدگی و کیفیات هنری نظیر ترکیب و ریتم به منظر شهری هویت خاص و منحصربه‌فردی می بخشد.

۲. خط آسمان در حقیقت نیمرخ شهر در مقابل آسمان است جایی که آسمان و زمین به هم می رسند. می توان خط آسمان را با ساختمان های یادمانی یک شهر از قبیل گنبد یا مناره مساجد، شکل داد و بناها با ریتم و همگونی به شهر هویت ببخشد .

۳. اتصال بنا به جداره شهری و نحوه اتصال ان به زمین دارای اهمیت بسیاری می باشد و بهتر است به مسائل زیبایی شناسانه، سلسله مراتب و حریم در طراحی آن توجه گردد.

۴. توجه به اصول و ارزش های بومی و فرهنگی در طراحی نماها به جای تقلید از مدهای سطحی می تواند به طراحی های مناسب تری برای نماهای شهری منتهی گردد.

۵. جهت کنترل و هماهنگی نماهای شهری نهاد های قانون گذار باید به وضع قوانین متناسب با شرایط مناطق شهری بپردازند و سعی در ایجاد نظم و اتحاد در جداره های شهری نمایند.

۶. استفاده از مصالح متناسب و بومی به گونه ای که

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-26]

نمودار ۴. مولفه های موثر بر زیبایی شناسی منظر شهر؛ ماخذ: نگارنده، ۱۳۹۴.

عـلاوه بـر اسـتحکام بتوانـد بـه ایجـاد حـس تعلـق در مـردم، نسـبت به شـهر کمک کنـد و بتوان بـا طراحی مناسـب بـه القـای زیبایـی معنـوی در کنـار زیبایـی مـادی پرداخـت.

۷. اسـتفاده از پوشـش گیاهی در بدنه های سـاختمان مـی تواند بـه ایجاد طراوت و نشـاط در محیط شـهری کمک نماید.

۸. توجـه بـه ابعـاد معنایی و نمادین رنگ هـا در جداره بنـا در کنـار ابعـاد مـادی و کالبـدی آن مـی توانـد به ارتقـا کیفیـت مطلوب جـداره ها کمـک نماید.

۹. اتصال و همجواری متناسـب بناها در جداره شـهری اهمیـت بسـیار بالایـی دارد بـه گونه ای کـه عدم توجه

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۷ تابستان ۹۶
No.47 Summer 2017

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-26]

بـه عملکـرد آن ها مـی تواند مشـکلات بسـیاری را در بدنـه هـای شـهری ایجـاد نمایـد . عـلاوه بـر ایـن در اتصـال دو بنـا بایـد به اصـول زیبایی شـناختی و ایجاد همگونـی توجـه کرد.

بـا بررسـی معیارهای موثر بر عوامل زیباشناسـی نمای شـهری مـی تـوان بـه اصول زیـر بـه عنـوان معیارهای نهایی دسـت یافت:

۱. توجـه بـه حضـور طبیعـت در جـداره ها و بـام بنا و توجه بـه مصالـح طبیعی؛

۲. همجـواری بناهـا بـا عملکردهـای متناسـب و توجه بـه اصول زیبایـی شناسـانه در ترکیـب نماها؛

۳. بهـره گیـری از مصالـح بومـی و در نظـر گرفتـن مفاهیـم اقلیمـی؛

۴. در نظـر گرفتن اصول زیبایی شناسـی کلاسـیک در طراحـی و ترکیب نما؛

۵. اسـتفاده مناسـب از رنـگ و در نظـر گرفتـن ابعـاد مـادی و معنایـی رنـگ در جـداره هـا؛ و

۶. توجـه بـه ارزش هـا و اصـول برگرفتـه از فرهنـگ و مبانـی بومـی در طراحـی نمـا و منظـر شـهری.

۶-تبیین مدل عملیاتی تحقیق

عملیاتـی کـردن مفاهیـم به‌طورکلـی فراینـد پیونـد دادن تعاریـف مفهومـی بـا فنـون یـا شـیوه‌های ویـژه اندازه‌گیـری اسـت و ایـن فنـون یـا شـیوه‌های ویـژه، تعریـف عملیاتـی سـازه موردنظـر اسـت. منظـور از تعریـف عملیاتی تعریف برحسـب عملکردهـای ویژه‌ای اسـت که پژوهشـگر به انجـام آن‌ها اقـدام می‌کند، یک تعریف عملیاتی می‌تواند پرسشـنامه پیمایشـی، روشی بـرای مشـاهده وقایـع در محیـط میدانی، روشـی برای اندازه‌گیـری محتـوای نمادیـن در یـک رسـانه جمعـی یـا هـر فراینـد دیگـری باشـد کـه توسـط پژوهشـگر طـی می‌شـود و درواقـع منعکس‌کننـده و نمایانگـر سـازه انتزاعـی اسـت که به لحـاظ مفهومـی تعریف آن بیان‌شـده اسـت (حریـری، ۱۳۸۵). در بررسـی منظـر محـدوده مـورد مطالعه می‌تـوان به مـدل عملیاتی زیر در جهت بررسـی فرضیه‌های پژوهش دسـت‌یافت، این مـدل بـا اشـاره بـه مفاهیـم و مؤلفه‌های به‌دسـت‌آمده درونـد بررسـی مبانـی نظـری پرداختـه اسـت بـا مشـخص شـدن ایـن مؤلفه‌هـا در فصل‌هـای بعـد بـه آزمـون فرضیـه و بررسـی آن بـر روی نمونـه مـوردی پرداختـه شـود.

نمـودار ۵. مـدل عملیاتـی عوامـل موثـر بـر زیبایـی شناسـی منظـر شـهری؛ ماخـذ: نگارنـده، ۱۳۹۴.

۷-بررسی نمونه موردی

در ایـن پژوهـش بـا توجـه بـه گسـتردگی موضـوع و تاکیـد بـر بررسـی نمونـه ای از فضاهـای عمومـی حدفاصـل میـدان مطهـری تـا خیابـان اراک انتخـاب شـده اسـت ایـن خیابـان بـا توجه بـه مجاورت بـا حرم مطهـر حضـرت معصومـه و همینطـور بناهـای مذهبی دیگـر نظیـر مسـجد امـام حسـن عسـگری و مدرسـه فیضیه دارای اهمیت بسـیاری در شـهر می باشـد و هر روز جمعیـت زیـادی در ایـن محـور حضور دارنـد. این خیابـان در حـال حاضر با تغییراتی نسـبت به گذشـته هنـوز بـه فعالیـت خـود ادامـه می‌دهـد و می‌تـوان بـا توجـه بـه جریـان داشـتن فعالیت‌هـای اجتماعـی، آموزشـی، مذهبـی، اقتصـادی و فرهنگی در این راسـتا مفاهیـم مدنظـر پژوهـش را در آن بررسـی کـرد.

شـکل ۱. تصویـر هوایـی منطقه مـورد مطالعـه، ماخذ: نگارنـده ۱۳۹۴).

۷-۱ آزمون فرضیه اول تحقیق

بـا تدویـن اصـول و معیارهایـی برگرفتـه از معمـاری ایرانـی- اسـلامی می‌تـوان گام مؤثـری در تقویت وجوه هویتـی، اعتـلای ارزش‌هـای تاریخـی و ایجـاد حـس هویـت در شـهر قـم برداشـت.

اثبـات ایـن ادعـا از طریـق رجـوع بـه شـواهد تجربـی انجام‌شـده اسـت و بـر اسـاس مـدل عملیاتـی تحقیـق تحلیـل داده‌هـا بـر اسـاس مشـاهدات پژوهشـگر در محیط به‌دسـت‌آمده اسـت. در بخـش مطالعات میدانی تحقیـق، در مرحلـه اول مؤلفه های نظـام هویتی کامل شـرح داده شـد. در نمونه موردی این پژوهش از طریق ثبـت تصاویری در سـاعات مختلـف از فضاهای مختلف و سـایر بخش‌هـای مرتبـط بـا مؤلفه‌هـای نظریـه و گـردآوری آن‌هـا در قابـل جداولی به بررسـی و تحلیل

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-26]

پژوهش میدانی بر اساس متغیرهای موردنظر که در مدل عملیاتی تحقیق به دست امده است بعد از حضور در محدوده خیابان مورد نظر با استفاده از مشاهده هدفمند به شیوه یادداشت‌برداری، عکس و ترسیم کروکی برداشت شد. بر اساس مدل عملیاتی تحقیق در حد فاصل میدان مطهری تا تقاطع حجت حضور پیدا کرده و با ارزیابی مولفه ها امتیازاتی به صورت ضعیف، متوسط، خوب و عالی به هر مولفه داده خواهد شد.

۷-۱-۱ تحلیل محیط توسط پژوهشگر

با توجه به بررسی میدانی محور می توان به این نتیجه رسید که این محور پر اهمیت که به عنوان جداره مجاور حرم مطهر می باشد در حال حاضر نتوانسته است به واسطه سازماندهی نا مناسبی که در آن وجود دارد به عنوان یک مولفه هویتی مناسب ایفای نقش نماید متاسفانه نمای ساختمان های این محور با اشفتگی و عدم توجه به نیاز های روزمره انسانی از قبیل عدم وجود نظم، حریم، سلسله مراتب، عدم احترام به فرهنگ بومی و هویت ایرانی اسلامی باعث ایجاد محیطی نا مطلوب شده است . در بخش هایی از این محور کاربری های ناسازگاری مانند تعمیرگاه های اتومبیل و گاراژها باعث تزریق ترافیک بیشتر به این محور شلوغ شده و ساماندهی صورت نگرفته است. در کنار این موارد بسیاری از بناها با تغییراتی به مهمانسرا تبدیل شده اند و نماهای این بناها بدون هماهنگی با محیط طراحی شده اند.

۷-۱-۲ تحلیل محیط با استفاده از پرسشنامه

در این مرحله با مراجعه به استفاده کنندگان از فضا از مردم در رابطه با مولفه های تحقیق سوالاتی پرسیده شد.ابزار گرداوری داده‌ها پرسش‌نامه بود، همان‌گونه که اطلاعات جداول نشان می‌دهد.در خصوص متغیر جنسیت، واضح است که بیشترین فراوانی مشاهده‌شده مربوط به گروه زنان با حدود ۶۵ درصد هست.همچنین در بررسی مدرک تحصیلی مشخص شد. افراد دارای مدرک تحصیلی

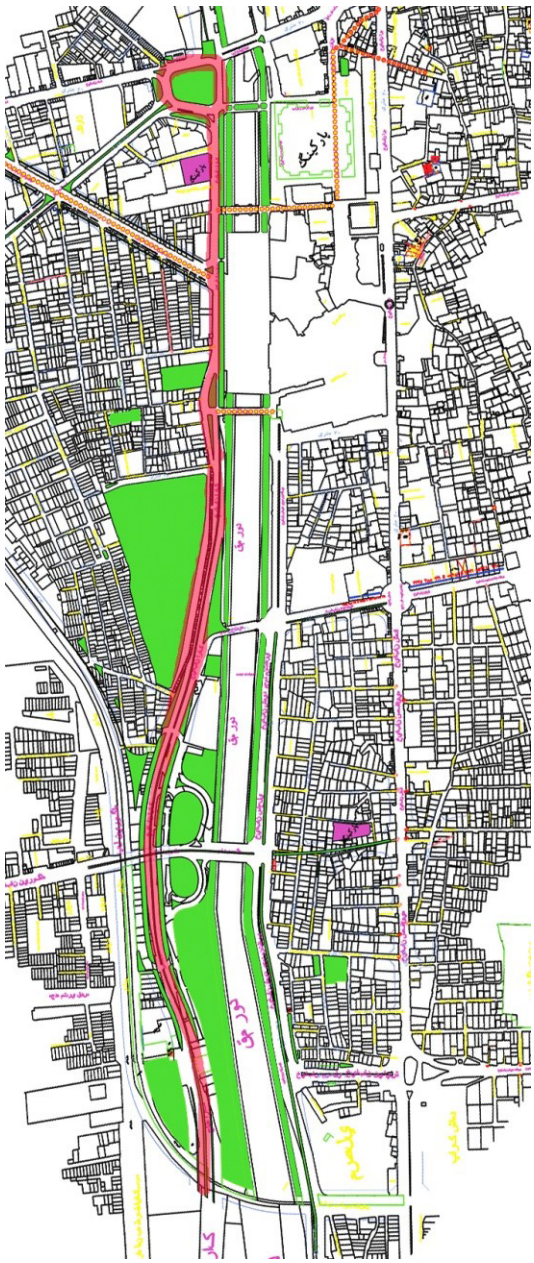

آن‌ها پرداخته‌شده است. جمع آوری اطلاعات از طریق مشاهده (Observation) فراوانی حضور مردم در مسیر و در اوقات مختلف انجام‌شده است. در برخی از موارد این مشاهدات بدون جلب‌توجه افراد ثبت‌شده است که در آرشیو تحقیق موجود است. سپس از میان این اطلاعات ثبت‌شده، بر اساس مؤلفه‌های اطلاعاتی دسته‌بندی‌شده است. همچنین در نهایت بر اساس مؤلفه‌های این نظریه در قالب نموداری ارزش گذاری شده است. داده‌های

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-26]

جدول ۲. بررسی ابعاد هویتی محور مورد مطالعه

بررسی ابعاد هویتی منظر شهری (* ضعیف؛ ** متوسط؛ *** خوب؛ **** عالی)
نشانه ها
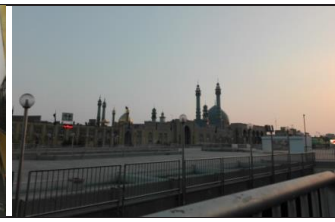
حرم مطهر مسجد امام حسن عسگری میدان مطهری و بازار در این محدوده به عنوان نشانه هایی قوی در سطح شهر عمل می کند.
****
نظم و سلسله مراتب
 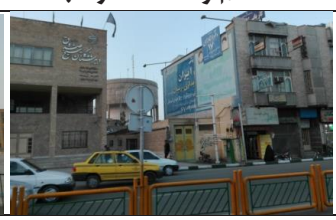
عدم وجود هماهنگی در جداره خیابان،بی نظمی در انتخاب مصالح و عدم هماهنگی طبقات ساختمان ها جداره خیابان روبروی حرم مطهر را به ملقمه ای از عوامل بروز بی نظمی بدل کرده است.
*
حریم

حریم مجور روبروی حرم مطهر به هیچ عنوان رعایت نشده است. تداخل مسیر سواره و پیاده موجب ایجاد معضلات ترافیکی شده است و عدم توجه به مجاورت مکانی باعث ایجاد فضاهایی با عملکرد نامناسب در این مسیر شده است
*
تناسب فضا- باارزش‌های فرهنگی و ویژگی‌های انسان

عدم توجه به هویت و فرهنگ ایرانی اسلامی در جداره ها مشهود می باشد و متاسفانه به ذوق زیباشناسی و نیازهای روحی انسان در کنار نیازهای عملکردی توجه‌ای نشده است.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-26]

*

توجه به نیازهای انسانی

بخشی از نیاز های عملکردی افراد در محور با استفاده از امکاناتی پاسخ داده شده و با توجه به مجاورت با حرم مطهر نیازهای معنوی مردم اغنا می گردد ولی متاسفانه جداره ها نتوانسته اند خود را با محیط حرم مطهر هماهنگ نمایند.

**

توجه به غنای حسی

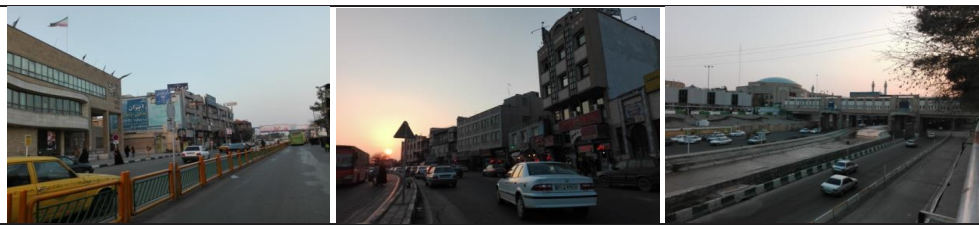

در این محور متاسفانه غنای حسی به اشفتگی بدل شده است به هیچ کدام از حواس بینایی شنوایی لامسه چشایی و بساوایی توجه نشده و با توجه به وجود زشتی ها و نا هماهنگی های بسیاری که در جداره ها و محیط طراحی نشده این محور وجود دارد صرفا محدوده مجاور حرم توانسته اند پاسخگوی غنای حسی محیط باشند.

*

عدم تقلیدی بودن و تداوم تاریخی

طراحی های مجاور حرم مطهر با توجه به سبک معماری حرم مطهر اسلامی می باشد ولی در جداره خیابان اکثر موارد معماری دوره مدرن در نماها ظاهر شده و با توجه به قدیمی بودن این بنا ها در بازسازی های معاصر از نماهای جدیدی مانند کامپوزیت و سیمان و حتی استفاده از نماهای سنتی مشاهده می شود. در یک جمع بندی نمای جداره خیابان در این محور هماهنگی و نظم نداشته و دارای تداوم تاریخی و اصالت نمی باشد.

لیسانس و بالاتر با حدود ۶۴ درصد بیشترین فراوانی و زیر دیپلم و دیپلم هرکدام با کمترین فراوانی مشاهده‌شده را تشکیل داده‌اند.

تحلیل داده ها

در بررسی مولفه های موثر بر هویت فضا می توان مشاهده نمود که بسیاری از مولفه ها در این محور وجود ندارد و استفاده کنندگان نیز به این موارد اشاره نموده اند.

۷-۲ آزمون فرضیه دوم تحقیق

استخراج قوانین متناسب و بومی برای شهر قم

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-26]

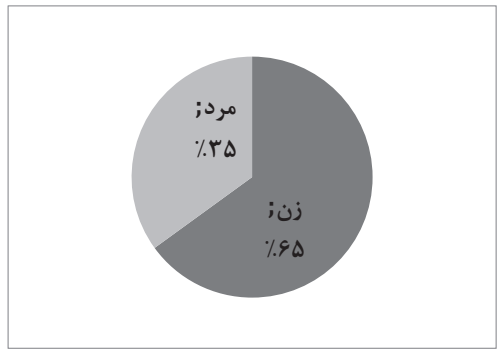

نمودار ۶- متغیر جنسیت جامعه اماری

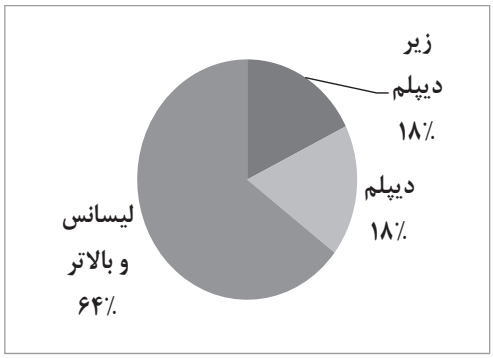

نمودار ۷- متغیر تحصیلات جامعه اماری

جدول ۳- تحلیل داده ها (نگارنده)

مولفه	درصد فراوانی			
	خیر	کم	متوسط	زیاد
بهره گیری از ویژگی های تاریخی	٪۶۶	٪۲۶	٪۶	۰
بهره از مولفه های مذهبی و معماری ایرانی اسلامی	٪۷۷	٪۲۳	۰	۰
نماد پردازی	٪۷۳	٪۲۷	۰	۰
توجه به مولفه های زیبایی شناسی	٪۹۳	٪۷	۰	۰
بومی گرایی	٪۸۰	٪۲۰	۰	۰
احترام به فرد	٪۸۶	٪۱۴	۰	۰

می‌تواند در بالا بردن کیفیت و در ارتقا عملکردی و کالبدی جداره های شهری مؤثر باشد.

اثبات این ادعا از طریق رجوع به شواهد تجربی انجام‌شده است و بر اساس مدل عملیاتی تحقیق تحلیل داده‌ها بر اساس مشاهدات پژوهشگر در محیط به‌دست‌آمده است.در بخش مطالعات میدانی تحقیق، در مرحله اول مؤلفه های نظام عملکردی و کالبدی کامل شرح داده شد. در نمونه موردی این پژوهش از طریق ثبت تصاویری در ساعات مختلف از فضاهای مختلف و سایر بخش‌های مرتبط با مؤلفه‌های نظریه و گردآوری آن‌ها در قابل جداولی به بررسی و تحلیل آن‌ها پرداخته‌شده است. داده‌های پژوهش میدانی بر اساس متغیرهای موردنظر که در مدل عملیاتی تحقیق به دست امده است بعد از حضور در محدوده خیابان مورد نظر با استفاده از مشاهده هدفمند به شیوه یادداشت‌برداری، عکس و ترسیم کروکی برداشت شد و درنتیجه نهایی در قالب جداول۴ بررسی و تحلیل می‌گردد.در ادامه برای تکمیل اطلاعات در جهت اثبات فرضیه پرسشنامه هایی تدوین می گردد و با استفاده از نرم افزار spss مورد ارزیابی قرار می گیرد.

با بررسی میدانی محور می توان مشاهده نمود که بسیاری از معیار های مناسب برای عملکرد بهینه در این محور یافت نمی شود و عدم ساماندهی خدمات موجود در این محور موجب ایجاد اختلال عملکردی و ایجاد اشفتگی فضایی شده است.

از منظر کالبدی نیز عدم طراحی مناسب و هماهنگ جداره ها و استفاده نامناسب از سبک ها و طرح های مد روز موجب ایجاد نماهایی نامناسب و به هم ریخته در این محور شده است. متاسفانه در چند سال اخیر صرفا ضوابط تعداد طبقات را کنترل کرده و به نحوه استفاده از مصالح و سبک حاکم بر نما ها

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-26]

جدول ۴- بررسی ابعاد کارکردی و کالبدی منظر شهری مطلوب در نمونه مورد مطالعه

بررسی ابعاد کارکردی و کالبدی منظر شهری
حضور طبیعت

درختان نیز همانند بناها منجر به ایجاد یک سبکمعماری گیاهی می گردند. عناصر طبیعی موجود در محور شامل رودخانه و فضای سبز جداره راه ها و پارکی کوچک می باشد که متاسفانه مهمترین المان طبیعی یعنی رودخانه در حال حاضر به مسیر حرکت خودرو تبدیل شده است . پوشش گیاهی جداره ها نیز ترکیبی از درختان اکالیپتوس و کاج می باشند که بدون نظم و طراحی مناسبی هستند و نتوانسته به نقش خود در ایجاد طراوت و نشاط کمکی نماید.
**
همجواری مناسب بناها

عدم همجواری مناسب عملکرد ها موجب شده است تا التقاطی از عملکرد های نا همخوان مانند هتل، خدماتی، تعمیرگاه، فروشگاه، اداری و غیره در کنار هم موجب بروز مشکلات بسیاری برای افراد در این منطقه گردد.
*
توجه به خط اسمان
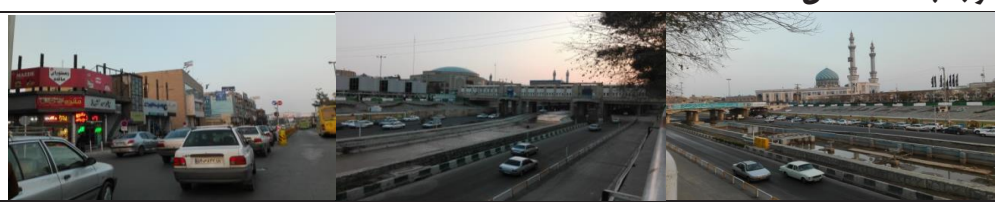
با توجه به مجاورت با حرم تمام بنا ها در محدودیت ارتفاع مشخصی احداث شده اند و با یک تراز ارتفاعی مناسب جانمایی شده اند.در مقابل حرم مطهر ، مدرسه فیضیه و مسجد امام حسن عسگری به عنوان نقطه عطف در جبهه مقابل ان قرار دارد
***
تناسب جنس و رنگ مصالح با محیط

عدم تناسب در جنس مصالح و استفاده از رنگ های نامناسب در جداره ها مشاهده می شود.استفاده از مصالحی مانند اهن کامپوزیت، اجر، شیشه، کاشی ،سنگ و انواع مصالح در تنوع نامناسب و غیر هماهنگی به چشم می اید.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-26]

*

تأسیسات و تجهیزات شهری

تبلیغات عنصری بارز در میان وسایل خدماتی معاصر در شهر است. تجهیزات تبلیغی موجب فروش تجهیزات شهری یا تولیدات مؤسساتی می شود که آن ها را نصب کرده اند. گر چه تبلیغات به خودی خود مذموم نیست(یک تابلوکه به درستی در میان تجهیزات شهری مستقر شود، نسبت به اعلانات و آگهی هایی که بی رویه نصب شده اند و چهره شهر را در بسیاری نقاط زشت می کنند، ارجحیت دارند)

**

وجود نشانه های اشنا در محیط

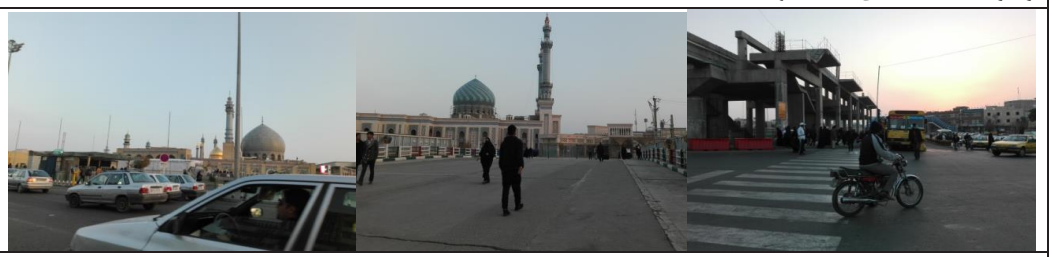

نشانه های بسیاری در این منطقه از شهر وجود دارد از نشانه های تاریخی و فرهنگی و مذهبی تا نشانه هایی از تکنولوزی مدرن مانند مونوریل در این منطقه از شهر وجود دارد.

****

نحوه قرار گیری عملکرد ها در جداره ها

عملکرد هایی نظیر هتل اقامتی تجاری مذهبی خدماتی و گاراژهای تعمیر خودرو مراکز حمل و نقل در این محدوده واقع شده اند و بسیاری از این خدمات مانند تعمیرگاه ها به عنوان یک فعالیت ناسازگار باید از این منطقه به جای مناسبی منتقل گردد .

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-26]

**

اهمیت فضاهای شهری و مراکز جمعی

مراکز و مکان های اصلی شهر مانند حرم مطهر و اماکن زیارتی بسیاری در این خیابان واقع شده است که نقش موثری در ایجاد تعلق به مکان ایفا می کند ولی خود جداره ها به عنوان فضای مجاور حرم نقش موثری در ایجاد فضاهای با کیفیت جمعی بازی نکرده اند

***

دسترس پذیری فضاها

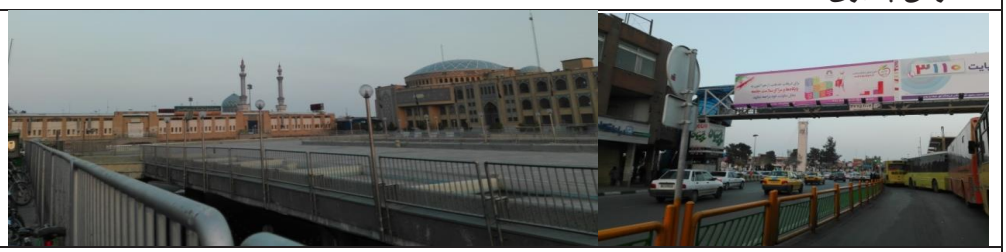

شلوغی و ترافیک همیشگی در خیابان های اطراف حرم مطهر و بخش مرکزی شهر باعث یک طرفه شدن بسیاری از خیابان ها شده است . علاوه بر این متاسفانه مکان حرکت پیاده تعریف درستی ندارد و با توجه به بساط دستفروشان، عرض کم معابر، نبودن نشانه های ملموس و مبلمان مناسب شهری پیاده شرایط مناسبی را ندارد.

**

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۷ تابستان ۹۶
No.47 Summer 2017

نظارتی وجود نداشته است و نتیجه آن را امروز به صورت سیمایی نامناسب در این محور مشاهده می کنیم.

با توجه به اهمیت خاص این محور و مجاورت آن به حرم مطهر هر روز بسیاری از افراد از نقاط مختلف ایران و جهان به این محدوده مراجعه می کنند. با توجه به اهمیت سیمای شهر و تاثیر آن بر شناخت هویت و فرهنگ باید توجه بسیاری به بهسازی این محور و هماهنگی آن با محیط انجام گردد. منظر شهر علاوه بر ابعاد کالبدی دارای ابعاد عاطفی و روانی نیز می باشد و جداره های شهری می توانند با تاثیر بر روح افراد بر رفتار آن ها نیز تاثیر گذارند. لذا با توجه به اهمیت تاریخی و عقیدتی این محور و اهمیت جداره ها از نظر پاسخگویی به نیاز های جسمی و روحی انسان باید بازنگری اساسی در جداره های این خیابان از منظر زیباشناسی و طراحی اصولی صورت پذیرد.

تحلیل محیط با استفاده از پرسشنامه

در این مرحله با مراجعه به استفاده کنندگان از فضا از مردم در رابطه با مولفه های تحقیق سوالاتی پرسیده شد.ابزار گرداوری داده‌ها پرسش‌نامه بود، همان‌گونه که اطلاعات جداول نشان می‌دهد.در خصوص متغیر جنسیت، واضح است که بیشترین فراوانی مشاهده‌شده مربوط به گروه مردان با حدود ۸۰ درصد هست.همچنین در بررسی مدرک تحصیلی مشخص شد. افراد دارای مدرک تحصیلی لیسانس و بالاتر با حدود ۲۶ درصد بیشترین فراوانی و زیر دیپلم هرکدام با کمترین فراوانی مشاهده‌شده را تشکیل داده‌اند.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-26]

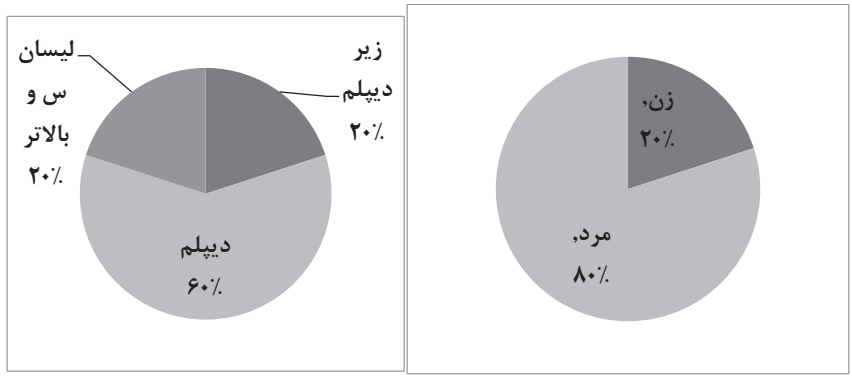

نمودار ۸. متغیر جنسیت جامعه اماری و نمودار ۹. متغیر تحصیلات جامعه اماری؛ ماخذ: یافته های تحقیق.

جدول ۵. تحلیل داده ها؛ ماخذ: یافته های تحقیق.

مولفه	درصد فراوانی			
	خیر	کم	متوسط	زیاد
استفاده مناسب از پوشش گیاهی	٪۷۳	٪۲۰	٪۷	۰
کیفیت مصالح	٪۶۰	٪۳۰	٪۱۰	۰
استفاده مناسب از مبلمان شهری	٪۵۵	٪۱۵	٪۱۵	٪۱۵
کیفیت رنگ	٪۵۳	٪۳۳	٪۱۴	۰
اصول زیبایی شناسی	٪۶۶	٪۲۶	٪۶	۰
توجه به نشانه ها	٪۲۱	۰	٪۱۳	٪۶۶
تامین عملکرد ها	٪۳۳	٪۱۳	٪۱۳	٪۴۱
تناسب عملکرد ها در این راسته	٪۴۱	٪۲۰	٪۱۳	٪۲۶
سهولت در تردد پیاده و سواره	٪۵۳	٪۲۰	٪۱۳	٪۱۴
امنیت	٪۴۰	٪۲۰	٪۱۴	٪۱۶
مبلمان مناسب	٪۸۶	۰	٪۱۴	۰

مدیریت شهری
فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۷ تابستان ۹۶
No.47 Summer 2017

تحلیل داده ها

قابلیت اعتمادی پایایی یکی از ویژگی‌های فنی ابزار اندازه‌گیری است. در این تحقیق به‌منظور تعیین پایایی آزمون از روش آلفای کرون باخ استفاده گردیده است. این روش برای محاسبه هماهنگی درونی ابزار اندازه‌گیری که خصیصه‌های مختلف را اندازه‌گیری می‌کند به کار می‌رود قبل از تجزیه‌وتحلیل یافته‌ها قابلیت اتکایی پرسش‌نامه‌ها و سؤال‌ها مورد ارزیابی قرار گرفت. هدف از این ارزیابی بررسی میزان دقت و نارسایی هر سؤال و نشان دادن نقاط ضعف قوت و اعتبار پرسش‌نامه است. ارزیابی قابلیت اتکایی در این تحقیق به کمک نرم‌افزار SPSS۱۶ انجام پذیرفته است. ضریب قابلیت اتکایی سؤالات محاسبه و ضریب a=۰/۹۶ حاصل گردید. با توجه به اینکه حدنصاب و بنیاد قابلیت اتکایی عدد ۰/۷ است عدد ۰/۹۶ ضریب بسیار رضایت‌بخش و قابل قبولی است که دلالت بر اعتبار بالای پرسش‌نامه تحقیق حاضر دارد. لذا نتایج حاصل از تجزیه‌وتحلیل آن قابلیت اتکایی بالایی داشته به‌عنوان یافته علمی مورد قبول تلقی می‌گردند.

با بررسی نظر استفاده کنندگان می توان مشاهده نمود که بسیاری از آن ها تا حدی عملکرد های

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-26]

نمودار ۱۰. ضوابط کنترل طراحی و نظارت بر اجرای نماهای شهری؛ ماخذ: نگارنده، ۱۳۹۴

موجـود را کافی و مناسـب می دانند ولـی اعتقاد دارند بسـیاری از این عملکرد ها نا مناسـب برای اسـتقرار در ایـن خیابـان می باشـد افراد نسـبت به کیفیـت فضایی نظـر مناسـبی ندارنـد و مسـلما بایـد در جهـت اصلاح وضعیـت پوشـش گیاهـی و کیفی سـازی جـداره های ایـن خیابـان اقدامـات موثـری رخ دهد.

۸- نتیجه گیری و جمعبندی

تـا زمانـی که نگـرش به شـهر و فرهنگ نهادینه نشـده و از حالـت قانـون مـدون و لازم الاجـرا بـه عـرف هـای جـاری میـان مـردم بـدل نشـود، تحقـق امـر چنـدان موفـق نخواهـد بـود. در ایـن راسـتا توجـه شـهرداری هـا، سـازمان هـای نظـام مهندسـی، وزارت مسـکن و دیگـر ارگان هـای موثـر در شـکل گیری معمـاری و شهرسـازی، در طراحی نماهای سـاختمان هـای مزبور بـا هویـت ایرانـی اسـلامی بـه عنـوان مرجـع مناسـب بـرای طراحـی و هماهنـگ سـازی نماهـای شـهری و توجـه بـه طـرح هـای راهبـردی بـه جـای طـرح های سـاختاری در طراحـی نماهـای شـهری ضروری اسـت. عـلاوه بـرآن آمـوزش هـای مردمـی، تبلیغـات فرهنگ خـودی و پرهیـز از تبلیـغ فرهنـگ بیگانـه، توسـعه تولیـدات بومـی به لحاظ کمـی و کیفی،ضـرورت توجه دانشـکده های معماری و شـهر سـازی ومجلات معتبر سـطح کشـور به موضوع معمـاری بومی برگـزاری دوره هـای آموزشـی و مسـابقات معمـاری، در بـه کار بـردن مصالـح بومـی و ایجـاد طـرح هـای متنـوع با اسـتفاده از مصالـح بومـی، توجـه به موضـوع مشـارکت مردمی، مطالعه فلسـفه و مبانی نظری اسـلامی برای دسـتیابی بـه هویـت ایرانی اسـلامی و اجتنـاب از تفکـر مدرنیته موضوعاتـی اسـت که در تحقـق هویت فرهنـگ ایرانی اسـلامی در نماهای شـهری معاصر ایـران مفید خواهد بـود. لـذا در جهـت ایجـاد هماهنگـی بـا ویژگیهـای ارزشـمند معماری ایرانی و تکیه بـر هویت و ویژگیهای بومـی معمـاری عواملـی ماننـد، ارتقـاء کیفـی نمـا و منظـر شـهری منطقـه و سـاماندهی نماهای شـهری و جلوگیری از ایجاد آشـفتگی بصری بـا تکیه بر معماری زمینـه گـرا، ایجـاد هماهنگی با شـرایط اقلیمـی، توجه بـه ایمنـی اجـرا و افزایـش کیفیـت معمـاری و نظارت حداکثـری بـر خدمـات مجریـان و مهندسـان طـراح و ناظـر معمـاری مـی توانـد موثـر باشـد (نمـودار۱۰) تا بدیـن وسـیله بتـوان در جهـت طراحـی مناسـب در جـداره هـای شـهری گام برداشـت و بـه ارتقـا هویـت بومـی کمـک نمود.

منابع و ماخذ

بهزادفـر، مصطفـی (۱۳۸۷) واژه نامـه مفاهیـم طراحی شـهری، طرح تحقیقاتی انجام شـده در مرکز مطالعاتی وتحقیقاتی شهرسـازی و معماری.

محمـودی، امیر سـعید (۱۳۸۵) منظر شـهری: مروری بـر چند نظریـه. فصلنامه آبادی. شـماره ۵۳.

محمـودی، امیـر سـعید (۱۳۸۵) تبییـن عوامـل مؤثـر در سـاماندهی سـیمای شـهری: تدویـن و پیش نویس ضوابط هماهنگ سـازی سـیمای شـهری در شـهرهای دو منطقـه کویـری و خـزری از شـش منطقـه اقلیمـی

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-26]

کشـور، مجلـدات اول و یازدهـم، طـرح پژوهشـی مرکز مطالعاتـی و تحقیقاتـی شهرسـازی و معمـاری وزارت مسـکن و شهرسازی.
محمـودی، امیر سـعید (۱۳۸۹) نظرگاه منظر شـهری، مجلـه تخصصـی منظـر، انتشـارات پژوهشـکده نظـر، شـماره۱۱، ابـان و اذر.
رضـازاده، راضیه (۱۳۸۶) اصول و معیارهای سـاماندهی و ضوابـط و مقـررات سـیمای شـهری، طـرح تحقیقاتی انجـام شـده در مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی شهرسـازی و معماری سـند اصلـی مصوب طرح جامع شـهر تهران
گلـکار، کـورش (۱۳۷۹) مؤلفه هـای سـازنده کیفیـت طراحی شـهری، نشـریه علمی پژوهشـی صفه، شـماره ۳۲ ، صص۳۸-۶۵
گلـکار، کورش (۱۳۸۲) از تولد تا بلوغ طراحی شـهری، نشریه علمی پژوهشـی صفه، شماره ۳۶،صص ۲۳-۸.
گلـکار، کـورش (۱۳۸۷) محیـط بصـری شـهر: سـیر تحـول از رویکـرد تزیینی تا رویکرد پایـدار، مجله علوم محیطی، سـال ششـم، شـماره ۲.
محمـودی، امیـر سـعید (۱۳۸۵) تبییـن عوامـل مؤثـر بـر سـاماندهی سـیمای شـهری: تدوین و پیـش نویس ضوابط هماهنگ سـازی سـیمای شـهری در شـهرهای دو منطقـه کویـری و خـزری از شـش منطقـه اقلیمـی کشـور، مجلـدات اول و یازدهـم، طـرح پژوهشـی مرکز مطالعاتـی و تحقیقاتـی شهرسـازی و معمـاری وزارت مسـکن و شهرسازی.
لینچ،کویـن (۱۳۷۳) طـرح شـهر و نمـا ظاهـر شـهر،مقالاتی در بـاب شـهر و شهرسـازی،ترجمه مزینی،دانشـگاه تهـران.
ابـل، کریـس (۱۳۸۷) معمـاری و هویـت، ت: فـرح حبیب، انتشـارات دانشـگاه آزاد اسـلامی واحـد علوم و تحقیقات.
Appleton, Jay (1975). "Landscape Evaluation: The Theoretical Vacuum", Transactions of the Institute of British Geographers, no. 66, pp. 120-123.
Arriaza M., J.F. Cañas-Ortega, J.A. Cañas-Madueño, P. Ruiz-Aviles (2004) Assessing the visual quality of rural landscapes. Landscape and Urban Planning. Vol 69. Pp. 115 – 125.
Appleyard, Donald (1965). "Motion, sequence and the city", in: Kepes, Gyorgy (1965). The Nature and Art of Motion, New York: Braziller.
Beardsley, Monroe (1958). Aesthetics. New York: Harcourt.
Bishop I.D. B. Rohrmann (2003) Subjective responses to simulated and real environments: a comparison. Landscape and Urban Planning. Vol. 65. Pp. 261-277.
Bostanci, Seda and Mehmet Ocakci (2011). "Innovative approach to aesthetic evaluation based on entropy", European Planning Studies, vol. 19, pp. 705-723.
Chen, Bo. Ochieng A. Adimo, Zhiyi Bao (2009) Assessment of aesthetic quality and multiple functions of urban green space from Hangzhou Flower Garden, China. Landscape and Urban
the users' perspective: The case of Planning. Vol. 93. Pp. 76-82.
Chon, Jinhyung. C. Scott Shafer (2009) Aesthetic Responses to Urban Greenway Trail Environments. Landscape Research 34:1, 83-104.
Galindo, Ma Paz and Ma Carmen Hidalgo (2005). "Aesthetic preferences and the attribution of meaning: Environmental of urban scenes", International Journal of Psychology, vol. categorization processes in the evaluation40, issue 1, pp. 19-27.
Gifford, Robert, Donald Hine, Werner Muller-Clemm, D'Arcy Reynolds, Kelly Shaw (2000). "Decoding modern architecture: A Lens the Aesthetic Differences of Architects and Laypersons", Model Approach for Understanding Environment and Behavior, vol. 32, no. 2, pp. 163-187.
Greene, Sherwin (1992) "Cityshape Communicating

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-26]

and Evaluating Community Design." Journal of the American Planning Association. 58:2, 177-189.
Gombrich, Ernst (1984). The Sense of Order, Ithaca: Cornell University Press.
Greenberg, Clement (1965). "Modernist painting", Art and Literature, vol. 4. pp. 193-201.
Holm, Ivar (2006). Ideas and beliefs in architecture and industrial design, Oslo: Oslo School of architecture and design.
Kaplan, Stephen (1987). "Aesthetics, affect, and cognition: environmental preference from an evolutionary perspective", Environment and Behavior, vol. 19, pp. 3-32.
Kaplan, Rachel and Stephen Kaplan (1989). The experience of nature: a psychological perspective, Cambridge: Cambridge University Press.
Rorty, Richard (1990). Objectivity, relativism, and truth: Philosophy Papers, Cambridge: Cambridge University Press.
Schmidhuber, Juergen (1997). "Low complexity art", Leonardo, vol. 30. pp. 77-103.
Smardon, Richard (1988). "Perception and aesthetics of the urban environment: review of the role of vegetation",Landscape and Urban Planning, no. 15, pp. 85-106
Solomon, Robert (2005). "Subjectivity", in: Honderich, Ted (2005). Oxford Companion to Philosophy, Oxford: Oxford University Press.
Vahdani, Behnam, H. Iranmanesh, M. Mousavi and M. Abdollahzade (2012). "A locally linear neuro-fuzzy model for supplier selection in cosmetics industry", Applied Mathematical Modelling, vol. 36, Issue 10, pp. 4714-4727.
Van Den Berg, Agnes E. Charles A. J. Vlek, J. Frederick Coeterier (1998) Group Differences in the Aesthetic Evaluation of Nature Development Plans: A Multilevel Approach. Journal of Environmental Psychology. Vol. 18, Pp. 141–157.
Whitfield, Allan and John Wiltshire (1982). "Design training and aesthetic evaluation: An intergroup comparison", Journal of Environmental Psychology, no. 2, pp. 109-1
Leicester city council .2007.Tall Buildings Supplementary Planning Document.
Mayor of London.2001.Interim strategic planning guidance on tall buildings, strategic
views and the skyline in London.
Short, Michael .2007. Assessing the impact of proposals for tall buildings on the built
heritage: England's regional cities in the 21st century.
Tavernor, Robert. 2007. Visual and cultural sustainability: The impact of tall buildings on
London, Landscape and Urban Planning 2007. 2–12.
Zacharias, J.1999. Preferences for view corridors through the urban environment,
Landscape and Urban Planning vol.43 p. 217-225.
Westminster City Hall.2009.Views and Tall Buildings, City Management Plan briefing notes.
Crow,Thomas .Brown,Terry .Young, Raymond De(2006), The Riverside and Berwyn experience:Contrasts in landscape structure, perceptions of the urban landscape, and their effects on people , Landscape and Urban Planning ,Vol 75,p: 282.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-26]